

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKLER'İN MÜSLÜMAN OLUŞU VE İLK MÜSLÜMAN
TÜRK DEVLETLERİ
GAZNELİLER

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY

2009
ANKARA

3.2. Gazneli Devleti (969-1187)

Anahtar Kelimeler: İlk Müslüman Türk Devletleri, Gazneliler

Gazne Devleti'nin kurucusu **Alp Tigin**'dir. Samanoğulları Devleti'nin Herat Valisi idi (955). Daha sonra Samanoğulları ile bozuşan Alp Tigin Gazne şehrine giderek bir devlet kurdu. Şehrin adından dolayı bu devlete Gazne Devleti denilmiştir.

Alp Tigin 963 yılında öldü. Yerine oğlu **İshak** geçtiyse de devletin yönetimi komutanlarından **Bilge Tigin** ile **Sebük Tigin**'in eline geçmişti. Bilge Tigin'in bir savaşta ölümü üzerine yalnız kalan Sebük Tigin Gazne'yi ele geçirerek "**Yeminîler**" olarak bilinen sülaleyi kurdu.

Gazne Devleti'nin en büyük hükümdarı Sebük Tigin'in oğlu **Gazneli Sultan Mahmud**'dur. Babasının yerine tahta çıkan kardeşi **İsmail**'i tahttan indiren Mahmud (997-1030) 999 yılında Samanoğulları Devleti'nin yıkılması ile topraklarının büyükçe bir bölümünü ele geçirdi. Hindistan'a 17 büyük sefer yaptı. Ganj Nehri kıyılarına kadar Müslümanlığın yayılmasında rol oynadı. Harezmşah ve Karahanlılar'la çarpıştı. Oğuz Yabgusu, **Selçuk-oğlu Arslan Yabgu**'yu hile ile yanına getirterek tevkif ettirip **Kalincar Kalesi**'ne hapsedirdi. Böylece bir müddet için Oğuz tehlikesini savuşturmuş oldu. Zamanında Gazne şehri büyük bir ilim ve kültür merkezi oldu.

Sultan Mahmud'un ölümünden sonra (1030) yerine oğlu **Mes'ud** geçti. Babası ayarında bir hükümdar olmayan Sultan Mes'ud, 23 Mayıs 1040 tarihinde **Çağrı** ve **Tuğrul** Beylerin komutasındaki Oğuz ordusuna **Dandanakan** denilen yerde ağır bir yenilgiye uğradı. Bu yenilgiden sonra devlet bir daha toparlanamadı. Gurlular Gazne'yi ele geçirdiler. Gazne hükümdarları Lahor şehrine çekildilerse de 1187 yılında Gurlular burasını da ele geçirerek Gazne Devleti'ne son verdiler.

Gazne Devleti'nin çekirdeğini **Kalaç Türkleri** oluşturmuştur. Ordu ve devlet yöneticileri Türk olmakla beraber halkın çoğunluğu Hindû idi. Sebük Tigin'den itibaren Yeminîler sülalesinin eline geçmişti. Bilhassa İran dili ve edebiyatı Gazne sarayında üstün bir seviyeye ulaştı. Meşhur Tuslu **Firdevsî**, İran millî destanı olan **Şehnâme**'yi burada yazdı ve Sultan Mahmud'a takdim etti. Tarihçi **Utbî**, "**Tarih-i Yeminî**" adını taşıyan, Gazne tarihi ile **el-Biruni**'nin "**Âsar-ı Bakıyye**" adlı eserleri Arapça olarak yazılmış olup değerlidir.

Seyhun.jpg

Kaynak (Source):

Merçil, Erdoğan; **Müslüman Türk Devletleri Tarihi**, Ankara 1991, s. 412.

Merçil, Erdoğan; **Gazneliler Devleti Tarihi**, Ankara 2007, s. X + 137.

Merçil, Erdoğan; **Gazneli Mahmud**, Ankara 1987, s. 88.

Raşid Al-din Fazlallah; **Cami'al-Tevârih, II. Cild, 4. Cüz (Metin), Sultan Mahmud Ve Devrinin Tarihi**, Haz. Ahmet Ateş, Ankara 1999, s. 30 + 242 Metin.

Uluçay, M. Çağatay; **İlk Müslüman Türk Devletleri**, Ankara 1975, s. 336 + 2 Harita.

Yıldız, Hakkı Dursun; **İslâmiyet Ve Türkler**, İstanbul 1976, s. 204.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. H. Hale KÜNÜÇEN